

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 29

ZATERDAG 21 JULI 1928

DE DELFTSCHE POORT TE ROTTERDAM, AAN DE ZIJDE VAN HET HAAGSCHE VEER

INHOUD:

DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE-STACPOOLE (29)	BLZ. 338
DE GROEI VAN ROTTERDAM VAN 1328—1928 (GEÏLLUSTREERD), DOOR DR. E. WIERSUM BLZ. 337, 340—342	
VEROUDERDE TYPEN, DOOR J. M. HOES.	BLZ. 342
GEVEDERDE WATERROZEN (GEÏLLUSTREERD), DOOR H. V. C.	BLZ. 342—343
DE VILLA „LES COLOMBIERES” BOVEN MENTON (GEÏLLUSTREERD), DOOR M. C. VAN ZEGGELEN BLZ. 344—347	
LEGENDE UIT HET SCHWARZWALD. NAVERTELD, DOOR C. DE LEEUW-SCHÖNBERG	BLZ. 347
ALFONZO II. NAAR HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKY (I)	BLZ. 347
MURGTAL (ILL.).	BLZ. 348

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

29) DOOR H. DE VERE STACPOOLE

DIOMEDES lachte. „Bij Zeus”, riep hij uit, „het was de verkoop der edelstenen waard om dat te doen”. Maar Hippias, die te laat was opgestaan om tusschenbeide te komen, schudde het hoofd.

„Je hebt je alleen een nieuwen vijand op den hals gehaald. en dan — hij is er vandoor gegaan met je geld, zonder je een kwitantie af te geven”.

„Hij heeft tenminste zijn zegel achtergelaten”, zei Diomedes, wijzend op de bloedvlekken op den vloer.

Voor Hippias kon antwoorden, keerde de slaaf, die Gorgias gevolgd was, terug.

„Meester”, zei de slaaf „de jongen, van wien gij gesproken hebt, is aangekomen”.

„Ah!” zei Diomedes. „Pheidon! Laat ons alleen; ik zal zelf den jongen binnenroepen”.

De slaaf verdween en Diomedes wendde zich tot Hippias en vertelde hem in korte woorden van Gyges, van het meisje en van Pheidon's zending. Hippias luisterde en onder het luisteren werd zijn gezicht steeds langer. Hij had zich om Diomedes bezorgd gemaakt sinds zijn vrouw hem de oogen geopend had voor de beslommeringen en de gevaren, die zijn vriend omringden en nu kwam dat er nog bij.

De ongelukkige Hippias, in wereldsche dingen zoo hulpeloos als een kind, wist geen argumenten te plaatsen tegen de heftige vertoogen van zijn vriend; hij kon slechts zijn hoofd tusschen zijn handen nemen en betreuren, dat zijn vrouw niet bij hem was om voor hem te praten.

„Maar is het verstandig? Neen, het is niet verstandig. Ik voorzie gevaar”.

„Ik voorzie slechts één gevaar en wel mislukking. Ik weet zelfs niet, welk resultaat de jongen bereikt heeft. Ik ben bijna bang het te hooren. Blijf hier wachten”.

Diomedes ging weg en kwam bijna dadelijk weer terug, gevolgd door Pheidon.

ZEVENDE HOOFDSTUK

SUKSES

Diomedes' gelaat gloeide en zijn oogen schitterden. „Sukses!” riep hij Hippias toe. „Hier is haar boodschap. Buig u voor hem neder”.

Hij duwde Pheidon naar een der stoelen en verzocht hem plaats te nemen en zijn verhaal te vertellen, terwijl hij zich neerzette in een stoel naast Hippias, dien hij vasthield, alsof hij hem wou dwingen goed te luisteren naar wat Pheidon te vertellen had.

Pheidon begon eerst goed op adem te komen. Hij had den heelen weg van het huis van Gyges naar hier hard gelopen en de zonderlinge gebeurtenissen van dezen dag hadden hem zoo verward, dat hij zijn verhaal begon bij het oogenblik, waarop hij en de Hondendief Bartjas het huis hadden uitgelokt en totaal vergat te spreken over zijn eerste bezoek en over de vingers, die in de opening der luiken verschenen waren.

Hij vertelde van de doode, die hij gezien had en hoe Bartjas hem achterna gezeten en bijna verdrongen had en hoe — toen de Egyptenaar tenslotte naar hem wou luisteren — hij hem Diomedes' boodschap had overgebracht.

„Hij ging weg”, zei Pheidon, „en toen kwam hij terug en sprak tot mij: „Zeg Diomedes, den zoon van Diomedes, dat Bartjas zal doen, wat hij verlangt; de deur zal geopend zijn van het oogenblik, dat het geheel donker zal zijn tot het aanbreeken van den dag. Hij behoeft er slechts op te duwen en zij zal zich voor hem openen”.

„En zijn betaling?” vroeg Diomedes. „Hebt gij hem die beloofd?”

„Ik zeide hem, dat gij zijn handen met zilver zoudt vullen en hij zei: „Morgen zal ik stilletjes komen aan het huis van Diomedes; zijn belofte om mij te betalen is zoo goed als een schriftelijke verbintenis. Zeg hem, dat hij het geld gereed zal houden tegen dat ik kom”.

„Het zal er zijn”, zei Diomedes „en schoon ik wellicht ver van hier zal zijn, als hij komt, zal ik het geld in jouw handen stellen, Hippias, om het hem te geven”. Hij ging naar de kast in den muur, nam er een zak met zilvergeld uit, woog ze in zijn hand en trad op Pheidon toe.

„Met Bartjas is het dus in orde; nu voor jou. Je hebt mij geholpen als een vriend; vriend, aanvaard mijn belooning, ofschoon je nooit mijn dank zal kunnen medenemen — die is daarvoor te groot”.

„Heu!” zei Pheidon, terwijl hij naar den zak met zilver keek. „Als ik met zoo een ding in mijn hand thuis komt, zet mijn vader me de deur uit. Dan zou hij zeggen: „Wien heb jij bestolen?” Neen, betaalt u mij een drachme voor de visch en geeft u mij de drachme terug die ik verdiend heb en waarmee ik den Hondendief betaald heb”.

Diomedes opende den zak en nam er twee drachmen uit en stelde ze Pheidon ter hand, die ze dadelijk in zijn mond stak.

„Zoo zij het”, zei Diomedes. „Er zijn dingen, die onbetaalbaar zijn en het schijnt mij toe, dat dit steeds de mooiste dingen in het leven zijn. Ga mee; geen slaaf zal de deur openen om jou uit te laten”. Hij leidde hem de kamer uit en kwam spoedig terug.

Hippias, die op een der zetels had plaats genomen, scheen in onaangename overpeinzingen verdiept. Diomedes sloeg hem opgewekt op den schouder en Hippias keek op.

„De zaak bevalt mij niet”, zei Hippias. „Ik weet niet, wat mij mankeert. Het is alsof een stem mij toefluisert, dat, als ge vanavond uit gaat, als ge naar dit huis gaat, je iets vreese lijks zal overkomen”.

„Mijn vriend”, zei Diomedes, „er kan mij niets ergers overkomen dan wat mij gisterenavond gebeurd is. Ik vrees slechts één ding”.

„En dat is?”

„Dat de deur gesloten zal blijven”.

„Helaas!” zei Hippias, „het kan zijn, dat zij zich slechts voor u opent om binnen te treden en er den dood te vinden”.

„Zelfs dat liever dan dat zij gesloten blijft en mij in wanhoop buiten laat staan”.

„Herinner je de doode vrouw, waarvan de knaap sprak. In een huis, waar zulke dingen gebeuren, kan iemand een erger lot wachten dan de dood”.

„Dat zou nog bewezen moeten worden”.

„Je bent vastbesloten?”

„Ik ben vastbesloten”.

„Heb je nog een ander plan dan wat je me verteld hebt?”

„O ja, ik heb een plan. Denk je, dat, als ik haar weer heb aangeraakt, ik haar langer in dat vervloekte huis in die vervloekte straat zal laten? Hippias, ik heb je verteld, hoe die straat mij steeds ongeluk heeft aangebracht. Zij heeft mij nu alles getoond, wat ik in mijn leven verlang en toch wil zij het mij onthouden”.

„Dat doet het noodlot ook”.

„Zij is het noodlot; maar ben ik niet een levend mensch en zou ik dan een dood iets vreezen, dat van steen gemaakt is?”

„Het is, zooals je zegt; wees gewaarschuwd. Je hebt geld; je bent vrij. Verlaat Athene en laat het je vrienden over Gyges voor je te bewerken”.

„En haar verlaten? Niet, al zou de straat op mij vallen, als ik er vanavond binnen treed”.

„Maar dat plan, waarvan je sprak?”

„Ik zal haar wegvoeren. De deur, die mij binnen laat, zal ons beiden eruit laten. Xanthias zal mij volgen met een paard en mij wachten in de Straat der Winden. Vóór het aanbreken van den dag zullen wij op mijn landgoed zijn, maar wij zullen er niet lang blijven. Ik zal snel doorreizen, zelfs tot Thebe, waar ik vrienden heb, die mij een schuilplaats zullen bieden tot de storm geluwd is”.

„Hoe zal je door de poorten komen, zittend op een paard, met een vrouw bij je?”

„Ik heb een zilveren sleutel voor de Poort van Acharnia.”

„Neem je een slaaf mede?”

„Ik zal Xanthias meenemen. Hij zal mijn geld dragen en, zou er iets met mijn paard gebeuren, kan ik het zijne nemen”.

Hippias overdacht dit plan korten tijd en zijn gezicht verhelderde. Hij verlangde er vurig naar, Diomedes uit Athene te zien vertrekken. Behalve de waarschuwing door zijn vrouw, vertelde het instinkt der trouwe zielen hem, dat zich een donderwolk samenpakte boven het hoofd van zijn vriend. Dit plan, hoe onberaden ook, kon wellicht zijn redding worden.

„Komaan”, zei Diomedes, „laten wij naar den binnenhof gaan. Je blijft bij me dineeren; en als het donker is, zal je me zien vertrekken, zoodat het laatste, dat ik met mij medeneem, de wenschen zullen zijn van een goed en trouw vriend”.

Het zachte licht van den laten achtermiddag vulde den hof en toen Diomedes er binnen trad, begonnen de vogeltjes in de groote kooi te piepen en te fladderen en te zingen. Gehaat door Athene, maar bemind door een kooi vol kleine vogeltjes, stond Diomedes een oogenblik in de zuilengang, haat en liefde vergetend, de frissche lucht, men kon bijna zeggen, het gouden licht, in te ademen.

ACHTSTE HOOFDSTUK

DE OPEN DEUR

Drie uren later dronken Diomedes en Hippias, half liggend aan de tafel in de eetzaal, hun laatsten beker leeg.

Hippias was beneveld door drank. In den regel matig en zelden ontstemd, had Hippias dien avond beschutting voor zijn neerslachtigheid gezocht onder de bladeren van den wingerd. Zijn gezicht gloeide en zijn oogen waren glazig en toen de slaaf binnenkwam met de boodschap, dat Xanthias en het paard gereed stonden, moest Diomedes ze voor hem herhalen, vóór hij ze begreep.

„O, we gaan dus uit?” zei Hippias, opstaande. „Goed. Ik zal met je mee gaan. Ik kan je tenminste wachten met het paard”.

„Jij moet naar huis gaan”, zei Diomedes. „Wacht daar op mij en, als ik je nodig heb, zal ik je laten halen. Je zou alles bederven, als je me nu volgde. Hippias, beste vriend, je bent dronken”.

Hippias spreidde de vingers van zijn rechterhand uit en keek ernaar, alsof hij ze wou raadplegen.

„Dronken? Welnu, het zij zoo. Ik ben dronken. Maar ik wil niet naar huis gaan; ik wil naar het huis van een vriend gaan. Ik kan wel merken, dat ik hier niet welkom ben”.

„Je bent hier altijd hartelijk welkom, nuchter of dronken; maar je gooit al mijn plannen in duigen, als je nu met me mee gaat. Wees toch redelijk!”

„Redelijk!” riep Hippias uit met de zonderlinge logica der dronkenschap. „Hoe kan ik dat zijn als ik dronken ben?”

„Wees dan onredelijk en volg mij niet; dan help je me door je rede voor mij op te offeren”.

„Geen offer is mij voor jou te groot”.

„Volg mij dan tot de deur en doe mij uitgeleide”.

Hippias, die, niettegenstaande zijn beneveld brein, goed kon lopen, begeleidde Diomedes naar de deur.

In de straat stond Xanthias, die twee paarden bij den teugel leidde, zijn meester af te wachten. De duisternis viel juist over de stad en de sterren doorboorden den hemel als de punten van zilveren naalden.

Hippias, bedrukt en verward, vastgehouden door een band, dien hij niet zag, een belofte, die hij had vergeten, zag Diomedes, Xanthias en de paarden de straat uit lopen; een half uur later verscheen hij ten huize van een vriend, waar juist een feestmaal aan den gang was en waar hij meedeed aan het symposium. In één ruk uit de diepte van dronken neerslachtigheid opstijgend tot de hoogste opgewektheid, sprak hij daar geestig, maar volkomen onbewust van wat hij zei.

Tegen middernacht deponeerden een aantal goede vrienden Hippias — den dronkensten man in Athene — voor zijn straatdeur, waar zijn portier hem opwachtte — en zijn vrouw.

Intusschen begaf Diomedes, gevolgd door zijn slaaf, die de paarden leidde, zich naar zijn plaats van bestemming. Bij den hoek van de Straat van den Tempel van Dionysus bleef hij staan, beval Xanthias op grooteren afstand te volgen en liep toen door, over het Westelijk gedeelte van de Straat der Driepooten, door de nauwe straat der Triremen, naar de Straat der Winden. Op honderd el afstand van de Straat der Fluitspeelster gekomen, bleef hij staan en wachtte den slaaf met de paarden af.

Er waren weinig menschen op de been; de mooie nacht had de zakenbuurten ontvolkt en de mannen waren naar de breede, vroolijke Straat der Driepooten getrokken of naar het plein, waar de Straat der Beeldhouwers van Hermes uitliep op den ingang van de Acropolis.

Na enkele woorden tot Xanthias gesproken te hebben, betastte Diomedes de pooten van het paard en onderzocht de geldzakken, die aan den slaaf of aan het paard waren vastgesnoerd; toen bleef hij een oogenblik in gedachten verzonken staan.

Hij had niets vergeten. De zak met zilver, die Bartjas' betaling bevatte, had hij aan een slaaf toevertrouwd met opdracht, die naar het huis van Hippias te brengen. Hij had met Hippias tijdens het middagmaal het noodige over de betaling van Bartjas afgesproken. Hij had niets vergeten en, gevolgd door Xanthias met de paarden, begaf hij zich naar den ingang van de Straat van de Fluitspeelster.

Hier stond hij stil, gaf zijn laatste instructies aan den slaaf en liep de straat in.

Het was het oogenblik van duisternis, juist vóór het opkomen van de maan, en men kon nauwelijks de huismuren onderscheiden bij den zwakken glans der fonkelende sterren; hij ging langs de fontein en hoorde het geplas van het onzichtbare water; toen bleef hij besluiteloos staan.

Waar is de deur?

Zooals zoo vaak gebeurt, als het donker is, had de duisternis van de straat hem misleid; hij had het huis van den Meteek nog niet bereikt, toch scheen het hem toe, dat hij er reeds voorbij was; hij liep weer terug en toen hij het water der fontein weer hoorde klateren, leek het, alsof het hem uitlachte. Toen liep hij weer door.

Hier was de deur.

Ze had schuilhoekje met hem gespeeld en was hem in de donkerte ontsnapt, alsof ze zijn angst en spanning wou verlengen; en toen hij met zijn vingers over het houtwerk tastte, leek ze hem een zoo persoonlijk iets toe, dat hij er ternauwernood op dorst drukken uit vrees van te ontdekken dat ze weer op andere wijze den spot met hem dreef.

(Wordt vervolgd)

Ontvangen boeken

In de Serie „Weten en Kunnen” (Uitg. Maatschappij Kosmos, Amsterdam en Uitg. Maatij. v/h Fa. W. v. Gorcum) zijn een vijftal nieuwe deeltjes verschenen. F. H. Henkes, Voorzitter der Vereeniging „Luscinia” behandelt de Binnen- en Buitenlandsche Kamer- en Volière-Vogels, waarbij hij echter ook zijn aandacht wijdt aan die vogels, welke niet geschikt zijn om in kooien te worden gehouden. W. F. A. Grimme Sr., Leeraar aan de Rijkstuinbouwschool te Lisse bespreekt de Grondbewerking en Bemesting in den Liefhebberstuin. — Voor het kweken onder glas en het bleeken van groenten door amateur-kwekers vraagt G. Noordanus de aandacht, terwijl J. F. Ch. Dix de liefhebbers bijstaat, als ze een keuze moeten maken tusschen verschillende klim- en hangplanten, om onooglijke muren te laten begroeien of een kamerhoek te vullen. — En ten slotte worden bouw, inrichting en bevolking van het aquarium besproken door H. J. Thiellier. — Alle deeltjes zijn geïllustreerd met afbeeldingen naar fotografien en teekeningen.

ROTTERDAM. OUDE HAVEN MET PLAN C

De groei van Rotterdam 1328-1928

TOEN graaf Willem III van Henegouwen het visschers- en landbouwersdorp Rotterdam op St. Jacobsdag 1328 eigen rechtspraak en bestuur verleende, kan deze plaats, gelegen aan den dam in de Rotte, nog niet van grooten omvang geweest zijn en moet het getal harer inwoners zich waarschijnlijk tot slechts enkele honderden beperkt hebben. ☞ Veel kleiner echter kan dit aantal ook weer niet geweest zijn, want uit hun midden moesten de zeven te goeder naam en faam bekend staande gezworenen gekozen worden, die voortaan de bestuursfunctiën zouden waarnemen, met den schout recht zouden spreken, het politietoezicht zouden uitoefenen en handelsgeschillen en kwesties betreffende vreemdelingen zouden berechten. Uit de bewoordingen van het privilege zelf blijkt, dat er toen reeds een haven was en dat het handelsverkeer ook al vreemdelingen naar de plaats trok, terwijl andere gelijktijdige officiële brieven van den graaf ons inlichten over een reeds bestaande school en over den ambtenaar, die toen met het „schrijfambocht”, dat wil zeggen, met het secretarisschap belast was. ☞ Ook de opvolgende landsheeren graaf Willem IV van Henegouwen en later hertog Aelbrecht van Beieren deden de jonge stad blijken van hunne gunst toekomen; de eerste in 1340 door bevestiging en uitbreiding van het privilege van 1328 en de andere door haar te vergunnen om een gracht om de stad te graven en een grooter terrein onder haar poortrecht op te nemen, terwijl de toestemming tot het graven van een vaart, die de verbinding met de Schie zou tot stand brengen, op het handelsverkeer met het achterland een bijzonder gunstigen invloed moest hebben. ☞ Stellig moet de stad dan ook in de 14de eeuw reeds met reuzenschreden zijn vooruit gegaan, zoowel wat het aantal der nieuw gebouwde huizen als dat van hare inwoners betreft. Doch statistische gegevens daarover zijn ons pas uit de volgende eeuw overgeleverd. Uit belastingkohieren vernemen we dan namelijk, dat er te Rotterdam in 1477 reeds 1275 huizen stonden. Daarna echter komt er, blijkbaar tengevolge van de naweeën der Hoeksche en Kabeljauwsche twisten, een aanmerkelijke inzinking, zoodat 20 jaar later, in 1496, het aantal huizen met meer dan 300 verminderd is en toen slechts 972 meer bedroeg. In de geheele eerste helft der 16de eeuw gelukt het de stad niet om op haar vroeger peil terug te komen: in 1514 bestaan er 1137, in 1553 nog niet meer dan 1200 huizen, waarbij dan nog een twintigtal priesterwoningen gerekend moet worden, waarvoor geen belasting betaald werd. ☞ Eerst in de tweede helft van de 16de eeuw, in den tijd, dat de landmeters Jacob van Deventer en Jan Potter ons hunne betrouw-

bare plattegronden der stad hebben overgeleverd, begint de gestadige vooruitgang, die weldra tegen het einde der eeuw en in het volgende „gouden” tijdperk met groote sprongen zou gaan. ☞ In 1561, dus nog voor den grooten brand, die een groot deel der stad in asch legde, bestonden te Rotterdam 1731 huizen, terwijl een elftal molens de vesten sierde. Het aantal inwoners der „frissche jonge stad” in opkomst bedroeg toen ongeveer 7 of 8000. ☞ De Spaansche tijd was voor Rotterdam niet onvoordeelig. Nadat Bossu was afgetrokken en Lumey op 22 Juli 1572 in naam van den Prins van Oranje bezit van de stad had genomen, heeft Rotterdam den vijand niet meer voor haar poorten gezien en kon zij, zoolang Amsterdam nog Spaansch bleef, een groot deel van het handelsverkeer dier stad tot zich trekken. En hoewel het oorlogsgevaar nog niet voorbij was en met het oog daarop nieuwe vestingwerken moesten worden aangelegd, werkte zelfs deze omstandigheid mede om de stad vooruit te brengen. ☞ Juist als gevolg van het meer naar de rivier verleggen der bolwerken, kreeg men tegelijkertijd een groote uitbreiding van de voor de talloze binnenvallende schepen zoo krap toegemeten havenruimte; waar tot nu toe de vesten geweest waren, ontstonden twee nieuwe ruime havens, de Nieuwehaven en de Blaak, terwijl dan al spoedig het plan opkomt, om nog meer Maaswaarts nieuwe havens uit te bouwen. In het eerste kwartaal der 17de eeuw waren deze havens: Wijnhaven, Scheepmakershaven, Glashaven, Bierhaven en als kroon op het werk de prachtige Leuvehaven, voor gebruik gereed gekomen. ☞ Hoe ook de vermeerdering van het aantal inwoners daarmee gelijken tred hield, blijkt wel uit het feit, dat in 1632 voor hen reeds meer dan 5000 woningen beschikbaar waren. Omstreeks het midden der eeuw was echter voor lange jaren vrijwel het hoogtepunt bereikt. Van 1665 tot 1811, in anderhalve eeuw, steeg haar inwoneraantal slechts van 50.000 tot 53866, dus nog niet met 4000. Het aantal huizen bedraagt in 1732, omstreeks den tijd, dat de hierbij gereproduceerde plattegrond vervaardigd werd, 6625. Ook de oude bekende driehoeksvorm bleef eeuwen lang ongewijzigd, totdat in de tweede helft der 19de eeuw, na het graven van den Nieuwen Waterweg, de stad haar veel te nauwe keurslijf verbrak en door vereeniging met naburige gemeenten en zelfs met den Hoek van Holland tot een haven- stadcomplex uitgroeide, waarvan de weerga in Nederland nog niet was gezien. ☞ Enkele sprekende cijfers mogen dit ten slotte nader adstrueeren. In 1913, het laatste jaar vóór den oorlog, werd op 10 December met het stoomschip Pallanza de gezamenlijke tonnenmaat van de sedert 1 Januari den

DE ST. LAURENSPOORT EN DE BLAUWE TOREN VANAF HET WEST-NIEUWLAND ± 1560. DE TOEGANG VAN DE OUDE HAVEN VAN DE BINNENZIJD GEZIEN OMSTREEKS 1560

Nieuwen Waterweg binnengeloopen vaartuigen het cijfer 12.000.000 bereikt en overschreden. Enkele dagen later, op 18 December, kwam het 10.000ste zeeschip, het stoomschip Selby Abbey van W. Müller & Co., binnen. In 1926 kwam reeds op 21 September het 10.000ste schip binnen, terwijl aan het einde van dat jaar het aantal ingeklaarde zeeschepen 14.511 bedroeg, metende tezamen 21.495.835 netto register-ton. Op 31 December 1927 bedroeg de bevolking van Rotterdam, Hoek van Holland inbegrepen, 571.842 zielen. Het spreekt vanzelf, dat bij deze snelle uitbreiding van stad en havens, waar zooveel grond voor onteigend en zooveel arbeidsloon voor uitgegeven moest worden, aan de verfraaiing der stad en ook aan de afdeeling Kunsten en Wetenschappen wel eens minder zorg en kosten besteed zijn, dan wenschelijk ware geweest. Met dit gevolg, dat er b.v. thans een schromelijk tekort is aan wandel- en ontspanningsparken en dat ook de bestrating langen tijd, vooral bij vreemdelingen, in een slecht blaadje heeft gestaan, dat het hotelwezen zeker niet is, wat het zijn moest en dat de kunst- en wetenschappelijke verzamelingen voor een dergelijke groote stad ten eenenmale ontoereikend zijn. Dit is alles helaas waar, maar zij, die altijd op Rotterdam afgeven, moesten dan toch ook eens willen inzien, hoe de stad zich thans beijvert om haar schade in te halen, hoe zij reeds in 1900 het eerste moderne archiefgebouw in Nederland stichtte; dat door den bouw van de openbare bibliotheek in 1923 een waardig pendant heeft gekregen, hoe thans een nieuw museumgebouw in wording is en tal van fraaie schoolgebouwen zijn verrezen, terwijl de uitvoering van het Kralingsche Bosch- en Parkplan reeds een heel eind is opgeschoten. En ook mogen andere steden, Amsterdam, Den Haag en zelfs Utrecht, in deze zaken wel eens bedenken, hoeveel hun door het Rijk in den schoot wordt geworpen, terwijl Rotterdam bijna steeds alleen op eigen krachten moet rekenen; hoe in genoemde steden Rijkshoogescholen, Rijksmuseums en legio andere Rijksgebouwen zijn, terwijl deze te Rotterdam met een lantaarn gezocht moeten worden. Maar het besef van op eigen beenen te moeten staan, geeft aan den anderen kant kracht en zelfvertrouwen en het zijn deze factoren, die Rotterdam ook in de toekomst haar rang als vooraanstaande havenplaats op het vasteland zullen verzekeren. Dr. E. WIERSUM

ROTTERDAM VERHEERLIJKT

De uitbreiding, de macht van Rotterdam heeft, als elders, dichters en rijmelaars geïnspireerd. Vooral de 18e eeuw, toen de stad een nieuwe Delftsche Poort en Hofpoort kreeg, toen nieuwe kerken werden gebouwd, toen groote heerenhuizen verrezen aan Haringvliet, Leuvehaven en Boompjes, wekte de bewondering. De anonymus P. v. W. geeft hiervan uiting in een gedicht, getiteld: „Uitbreiding van de vernieuwde koopstad Rotterdam”. Volgens dezen rijme-laar riepen alle andere steden:

„Nieuw Rotterdam!
En dat niet zonder reden,
Want overal, waar dat men quam,
Daar ziet men staan op heden
Nieuwe gebouwen hoog en groot,
Niet ééne straat schier, of men stoot
De oude huizen neere
En timmert nieuwe weere”

⊗ Trouwens, groter kunstenaars dan deze 18e-eeuwer hebben Rotterdam bezongen. Zoo schreef Constantijn Huygens in een lofdicht op Rotterdam:

„’t Sij Wael, of Rhijn, of Maes off alle drie te saem
’t Sij d’IJsel, Merw of Lec, off drie in eene naam
Of zes in eenen buyk; sij moeten ’t mijnent bueren
En willen niet in zee, of kussen eerst mijn mueren,
Mijn mueren, soo gerecht, mijn soo gerijckten grond,
Dat die my nu besiet, kan vragen waer ik stond!
O mueren en o grond, o wel gevoegde stroomen!
Wijckt voor de wildernis der averechtse boomen: 1)
Maer wijckt voor haer geluk, en vreemdeling segt gij
Hoe verr’en wint het niet mijn Mase van het IJ”.

1) Hiermee is Amsterdam bedoeld.

IN MEMORIAM. DE OP 11 JULI L.L. OVERLEDEN BURGEMEESTER VAN ROTTERDAM, DE HEER F. J. WYTEMA IN ZIJN WERKKAMER

VEROUDERDE TYPEN

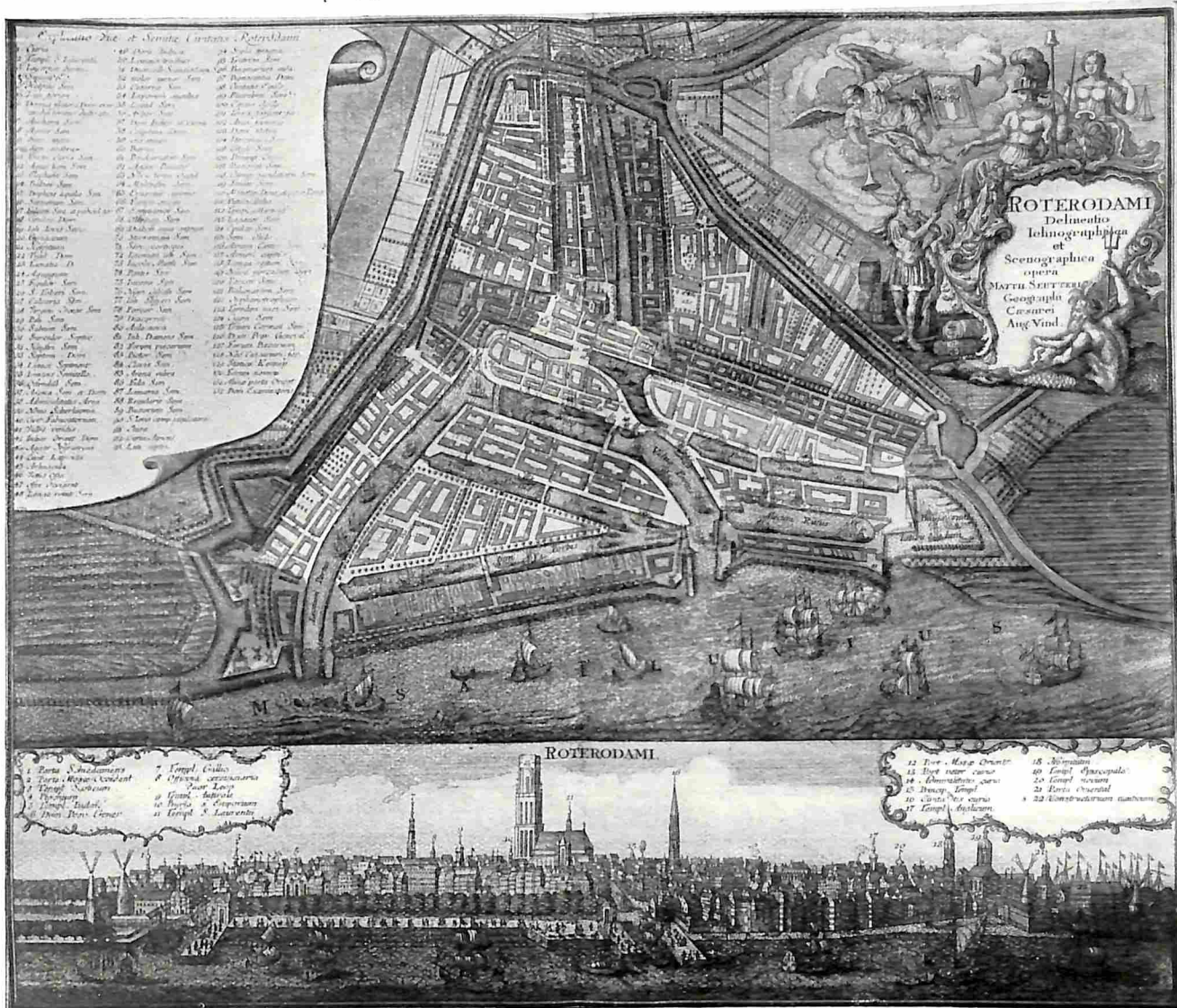
DE OMROEPER

JAN van Aalst is de laatstovergeblevene uit de rij der verdienstelijke functionarissen, die ons dorp met trouw-
hartige toewijding hebben gediend... *Jantje van den Posthoorn*, die iederen morgen te half zes de huismoeders deed wakker schrikken door de schrille signaalstooten uit zijn gedeukten horen, — 't sein aan de matineuze reizigers, dat zijn rammelende diligence den tocht naar 't naburige stadje ging aanvangen — Jantje heeft al gejubileerd in zijn graf. Het stoomtrammetje, dat den doodsteek toebrecht aan zijn oude vehikel, ligt zelf reeds geruimen tijd te zieletoen onder de striemende slagen van een nog moderner concurrent: de autobus naar H..... *Peer de klepperman* werd jaren geleden de koude koorts op 't lijf gejaagd door een besluit der vroede vaderen, proclameerend, dat de intree

dig duo, die in hun tweevoudige functie van omroeper-doodgraver de levenden en dooden van mijn dorp hebben gediend. Een paar jaar geleden heeft Jan zijn collega Mikkers warmpjes toegedekt in den schoot der trouwe moeder-aarde. *Daar* er immers altijd dooden te begraven zullen wezen ook in mijn gezond en vreedzaam Peeldorp, kreeg Janus 'n opvolger in Willem van Helmond, die dit nieuwe ambt toevoegde aan zijn eerzame en lucratieve posten van aanspreker, bode der harmonie, bedienaar der buffetten onzer „Concertzaal”, e.a., de kwartjesbetrekking van omroeper overlatend aan Jan van Aalsts uitsluitende prudentie.... *Zoo* is Jan dan gebleven als laatste vertegenwoordiger van een voorbij geslacht. En al moge zijn st m door het veeljarig gebruik zijn uitgesleten en de klank van zijn klopper een te sterk accompagnement geworden voor zijn heesche piepgeluid, toch hoop ik van ganscher harte, dat Jan van Aalst nog menig jaar zijn functie zal blijven

waarnemen. En gaarne zal ik het dubbeltje blijven offeren — met een extra sigaartje bovendien — voor de Oprechte Noordbrabantsche Almanak van het jaar Onzes Heeren J. C. negentienhonderd en zoo-
veel, die hij me ieder nieuw jaar komt aanbieden. *Want* Jan is voor mij meer dan de verdienstelijke medehelper van paardenslager, van aardappelhandelaar, van boerenbondsbestuur, kortom, van allen, die iets aan hun dorpsgenooten hebben te melden. *Hij* is voor mij het levend trait-d'union, dat mijn herinnering vastbindt aan den schoonen en kleurigen tijd van het verleden, die zonder Jans verschijnen dreigde weg te glijden in te snelle vaart naar den kolk der vergetelheid.

J. M. HOES

ROTTERDAM OMSTREEKS 1740 NAAR EEN KAART VAN MATHIAS SEUTTER, KEIZERLIJK GEOGRAAF

der goudgegalonneerde rijkspolitie zijn nachtdiensten overbodig maakte. De ratel, die zooveel eeuwen lang het „elf uren heit de klok, de klok heit elf” van zijn voorgangers had begeleid, verstomde en de sonore tenorstem van Peer, die zoo menigmaal de „Wensch van den nachtwacht” door de stilte der oudejaarsnachten had gegalmd, werd tot zwijgen gedoemd. *'t Klontje suiker*, in den vorm van een weekpensioentje van f 1.50 was niet bij machte den bitteren smaak weg te nemen der pil, hem door de A.sche vriendschap toegediend en de ergernis over zooveel koude ondankbaarheid zijner superieuren deed hem wegwijnen vóór de jaren... Sic transit gloria mundi... *Het plaatselijk blaadje „Peelbelang”*, waarin de gemeentelijke overheid gelegenheid vond haar verordeningen en besluiten den volke kond te doen, nam onzen goedmoedigen *koddebeier* een deel zijner taak uit de handen. En dus verzamelden zich niet langer des Zondagsmorgens de belangstellende dorpsbewoners rondom de pui van het raadhuis tot het aanhooren van Dorus' theatrale declamatie, waarin de „gebooj”¹⁾ waren vervat... *Zoo* bleven dan *Janus Mikkers* en *Jan van Aalst* als waar-

¹⁾ Gemeentelijke afkondigingen.

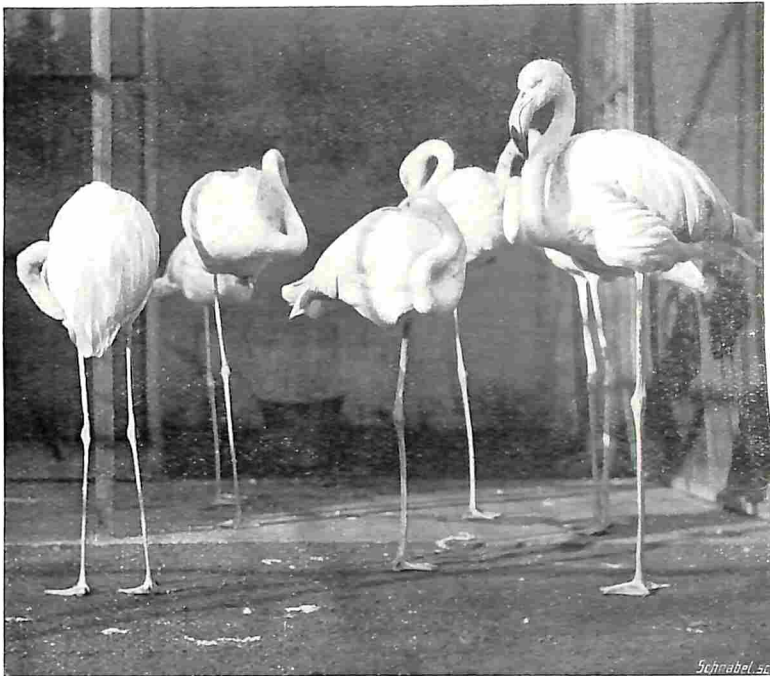
HOE moet wel de aanblik zijn van de plaatsen, waar honderden, soms duizenden exemplaren dezer waterrozen bijeenleven, zooals aan de meer Mensaleh en andere Afrikaansche meren, aan den Nijl, langs het Suezkanaal en in de lagunen van de Rhône-delta, waar de flamingo geregeld broedt. Nu eens vormt de menigte flamingo's, op een afstand gezien, rosegetinte eilanden in het water of een dichte rozenhaag aan den oeverrand, dan weêr vliegt de onafzienbare troep in de gedaante van rozenwolken omhoog, die soms de gedaante van een in machtige plooiën vallenden sluier aannemen. *In* snelle vlucht strekt de vogel zijn pooten zoover mogelijk achteruit, die op deze wijze een tegenwicht vormen voor den eveneens languitgestreken hals. De vogel schijnt hierdoor ongewoon lang, en daar de vleugels juist in het midden van deze gerekte gestalte ingeplant zijn, gelijkt hij op een rose kruis¹⁾ tegen het azuurblauw der lucht. *Bij* voorkeur houdt de flamingo zich aan strandmeren met zout- of brak-

¹⁾ Zie de goedgeslaagde foto op tafel 51 in „Mit Blitzlicht und Büchse im Zauber des Elelésho, door Prof. Schillings.

Gevederde Waterrozen

(Slot)

water op. Slechts tijdelijk verhuist hij met andere moerasvogels, zooals reigersoorten, den heiligen Ibis e.a. landwaarts naar blijvende zoetwatermeren of naar kleinere steppenmeren, waaruit het water zich in het droge seizoen weer terugtrekt. Reizigers, als Brehm en Schillings, hebben het schouwspel als zóó ongemeen poëtisch beschreven, dat het onmelodieuze geluid, op de stem van ganzen gelijkend, en door een schrijver vergeleken met het knarsen van een zwaren, verroesten deur, den beschouwer dezer natuuridylle nauwelijks kan storen. ☼ Evenals de ooievaar slaapt de flamingo doorgaans op één poot; den langen hals heeft hij dan op eigenaardige wijze geknoot voor den borst gelegd, en den kop rugwaarts onder de schouderveeren verborgen. Enkele exemplaren gelijken dan van achteren gezien, op een kogelronden veêrbal, op twee dunne stokjes rustend. De scherpe zintuigen maken de flamingo's uiterst voorzichtig, zoodat zij nooit verzuimen, wachten uit te zetten. ☼ Het wijfje legt twee witte eieren, die gedurende 30 tot 32 dagen beurtelings door wijfje en mannetje bebroed worden. Vreemd moet wel de houding van het broedende dier zijn. Evenals de kop, niettegenstaande den langen hals, geheel onder een der vleugels verborgen kan worden, zou het den vogel ook mogelijk kunnen zijn, de pooten onder het lichaam samen te vouwen, of bij afwisseling ook wel een der pooten langs het, een halve meter boven den waterspiegel, uit waterplanten en aaidkluiten gebouwde nest, in het water naar beneden te laten hangen. Het is mij echter niet gebleken, dat hierover ten opzichte van de meest bekende flamingo-soort, den rozenrooden flamingo (*Phoenicopterus roseus*), betrouwbare waarnemingen gedaan zijn. ☼ De zes soorten van genoemd geslacht bewonen de tropische, subtropische en warmer-gematigde streken van Afrika, Azië, Amerika en Europa. Twee ervan behooren tot de fauna der Oude en vier tot die der Nieuwe Wereld. Australië, Nieuw Zeeland, Tasmanië, Melanesië, Polynesië en de Indische Archipel moeten deze sierlijke vogels missen. ☼ In Afrika is de rozenroode flamingo een standvogel, doch in Zuid-Europa een zwerfvogel, die echter op zóó regelmatige tijden verhuist, dat men haast van trekken spreken kan. ☼ De meest bekende Amerikaansche soort is de cinnaberroode flamingo (*Ph. ruber*), die in de Zuidelijke deelen der Vereenigde Staten, in West-Indië en in andere deelen van tropisch-Amerika wordt aangetroffen. In Suriname wordt deze soort zeegeans genoemd, terwijl daar de naam flamingo aan den Rooden Ibis wordt gegeven. ☼ Op het West-Indische eiland Bonaire, een der drie aan Nederland toebehoorende Benedenwindsche eilanden in de Caraïbische Zee, broedt de cinnaberroode flamingo geregeld en is er een standvogel. Een zeer belangrijk artikel heeft „de Levende Natuur” (Jaargang XIV 1913) van de hand van Pastoor P. A. Euwens O.L., destijds in het dorp Rinçon op het N. deel van genoemd eiland gevestigd, over het leven van dezen vogel opgenomen. Niet alleen, omdat het hier een in Onze West, dus op Nederlandsch grondgebied voorkomenden vogel geldt, doch ook, omdat de in dit opstel beschreven waarnemingen onze kennis aangaande het leven der flamingo's belangrijk helpen uitbreiden, moge ik hier tot besluit, enkele der meest treffende bijzonderheden aan dit zoo lezenswaardig opstel ontleenen. ☼ Ook hier blijkt de voorliefde der flamingo's voor brak- en zoutwater, want slechts aan de lage deelen der Westkust van het eiland, in de nabij de zoutpannen gelegen lagunen, heeft de cinnaberroode flamingo zijne broedplaatsen. Reeds in de verte, de lagunen naderend, ziet men, van het dorp komend, een gloedroode lichtstreep zich tegen den glooienden oever en tegen het blauw der zee zich afteekenen. De flamingo's leven hier in grooten getale bijeen, rusten in lange rijen naast elkander of schrijden over den ondiepen bodem voort, op boven beschreven wijze het voedsel uit de modder te voorschijn halend. ☼ De

FLAMINGO'S IN RUST

flamingo kiest hier zooveel mogelijk plaatsen uit, waar hij naar alle zijden een vrij uitzicht heeft. Waar bosch of kreupelhout de omranding der plassen vormen, vestigt hij zich niet. ☼ Zeer merkwaardig zijn de door genoemden schrijver vermelde waarnemingen, die in de 17e en 18e eeuw op Bonaire door gezaghebbende natuuronderzoekers gedaan zijn aangaande de wijze, waarop de flamingo eieren legt en broedt, in 1681 door William Dampir en in 1705 door Pater J. B. Labat, die drie weken op het onbewoonde ten Oosten van Bonaire gelegen eilandje Aves voor dit doel doorbracht. Het nest maakt de flamingo hier, volgens deze schrijvers, in ondiepe poelen; hij schraapt hiertoe de modder tot kleine eilandjes omhoog, die ongeveer 1½ voet boven water uitsteken en de gedaante van een afgeknotten kegel hebben, op het bovenvlak een diepte voor de opname der eieren overlatend. Bij het leggen en evenzoo bij het broeden laat de vogel de lange pooten aan weerszijden van het heuveltje afhangen, zoodat de stuit het holle nest bedekt. ☼ Van de bewoners van Bonaire, wier oordeel over de broedgewoonten van den flamingo door Pastoor Euwens gevraagd werd, verklaarden meerderen, dat zij zoowel op Bonaire, als op de ten Oosten liggende Aves- en Roques-eilandjes de broedende flamingo's hadden waargenomen en getuigden, zonder dat hun iets aan-

FLAMINGO'S IN EEN VIJVER VAN DEN DIERENTUIN TE LONDEN

gaande de mededeelingen van de genoemde schrijvers was verteld, ongeveer gelijklopend. „Bij het broeden”, zeiden zij, „zit het wijfje ¹⁾ niet op het nest, doch staat zij in het water met doorgezakte, tegen het nest aangeleunde pooten, en bedekt met haar lichaam zoo ver mogelijk de holte boven het nest”. Moge, voegt de schrijver hieraan toe, de meening der genoemde oude natuuronderzoekers door Brehm bestreden zijn — niettegenstaande deze zelf verklaart, op de broedplaatsen der flamingo's nimmer waarnemingen te hebben gedaan — en mogen een tweetal Amerikanen later hebben beweerd, dat de flamingo van Bonaire met de pooten als de beenen van een passer toegevouwen op het nest zit, de meening der genoemde gezaghebbende oudere schrijvers kan nauwelijks betwijfeld worden. Aan deze zijne overtuiging voegt hij de volgende zeer juiste opmerking toe — die op de tijden van snelheidsdelirium, waarin wij nu leven, waarin alles, wat modern is, aangeprezen en hemelhoog verheven wordt, en waarin veel van het oude door het jongere geslacht weggegooid en vernietigd wordt, nog meer dan vóór den oorlog toepasselijk is: „Het is een eigenaardige zaak met die oude schrijvers. Zij hebben dikwijls goed gezien en soms meer dan latere reizigers, die reeds vooraf te zeer overtuigd waren van hun groote wetenschappelijkheid”. Ten slotte mag het niet onvermeld blijven, dat de flamingo, die in wilden staat zoo buitengewoon schuw is, zich zeer gemakkelijk laat temmen, en als weinige vogels zich zoozeer aan zijn meester hecht. Pastoor Euwens haalt in zijn opstel een zeldzaam geval van aanpassingsvermogen aan de menschelijke samenleving bij een tammen flamingo aan, dat door den predikant G. Bosch, die in de eerste helft der vorige eeuw op Curaçao gevestigd was, in zijn „Reizen in West-Indië”, is opgeteekend. Hij had nl. vernomen, dat in het fort aldaar zich een flamingo bevond, die zich den militairen geest geheel had eigengemaakt; dat de zonderlinge vogel op het uur van het appel met de soldaten aantrad en geregeld medeexerceerde en dat hij op het etensuur steeds op tijd in de barak verscheen. Het bleek hem geen verzinsel te zijn, want de schrijver zag dezen flamingo iedere week tweemaal des morgens tenegenwoordig naast het peloton soldaten, dat de wacht ging aflossen, statig en deftig meemarcheeren. Is het wonder, dat de flamingo op Ceylon door de Singhalezen „Engelsche soldatenvogel” en in sommige streken van Zuid-Amerika kortweg „Soldaat” wordt genoemd?

H. v. C.

¹⁾ afwisselend met het mannetje.

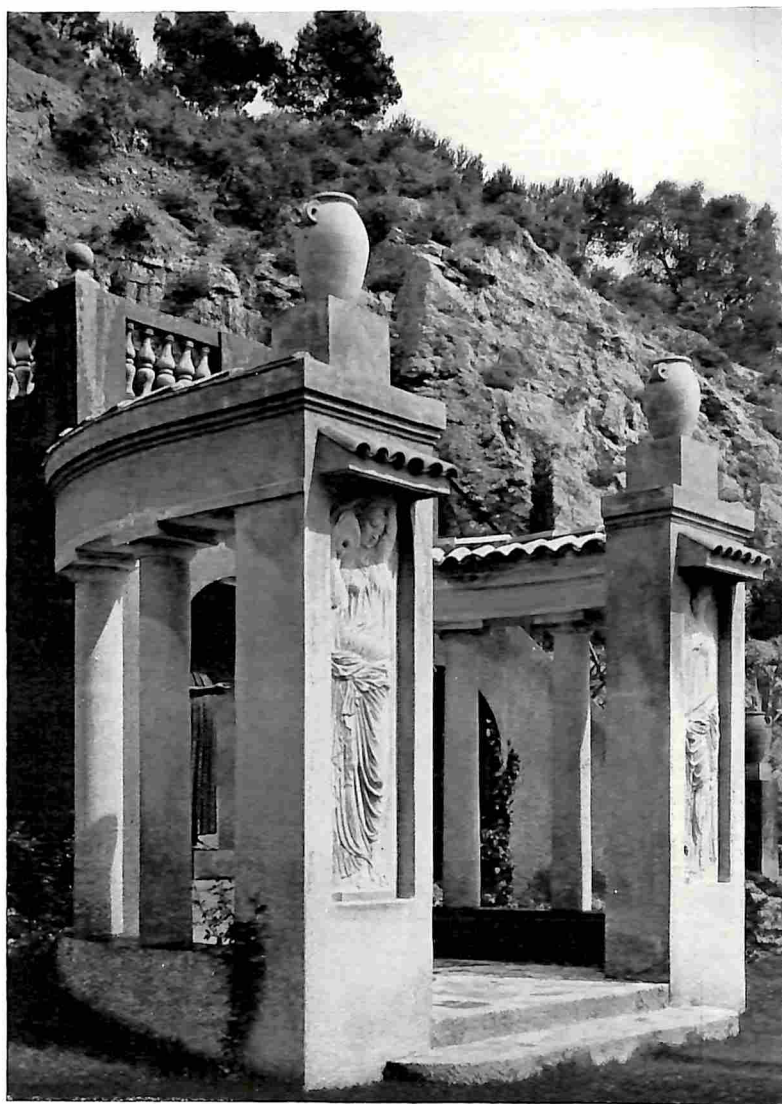
De villa „Les Colombières” boven Menton

DE schepper van deze romantische verblijfplaats, welks tuinen tot hoog op de rotsen klimmen, is Ferdinand Bac de geestige teekenaar en fijnzinnige schrijver, vooral bekend om zijn, door de Académie Française bekroonde werken, *Vieille France* en *Vieille Allemagne*. In de verrassend mooie en fantastische omgeving van Les Colombières, zoo genaamd naar een kleine villa, die afgebroken werd, vinden wij des schrijvers fantasie terug van een prachtwerk met zes en dertig gekleurde platen, dat hij den titel gaf van „Jardins enchantés”. De tekst bij deze teekeningen is al even romantisch als de verluchting, hoewel

deze niet alleen verbeelde lusthoven, maar ook werkelijk bestaande tuinen weergeeft. Het verhaal daarin stelt een jongeling voor, die aan een kluizenaar de moeilijke vraag doet, waar de vrouw leeft, die hem zoo bekoren zal, dat zij hem voor altijd zal boeien. „Ik ken haar”, antwoordt de kluizenaar. „Zij heet Minquilla; volg den weg, die langs den stroom gaat, hij voert u naar een rots, die vóór de bergen oprijst, waar de sneeuw ligt. Op zijn top liggen de schitterende tuinen, waar Minquilla woont. . . .” De zwerver volgt den aangegeven weg. Hij bereikt de tuinen. In iederen tuin zoekt hij Minquilla. In iederen tuin denkt hij haar anders. Hij betreedt geheimzinnige hoven, hij ziet in spiegelende bassins; fonteinen klateren zacht, poorten ontsluiten nieuwe hoven, banken nooden tot rusten. Er rijzen bruggen over afgronden, er dalen cypressenlanen naar groene valleien. Achter de pilasters van een loggia meent hij haar sluiers te zien zweven, bij een altaar ziet hij haar offeren, maar als hij nadert is zij verdwenen. Tot op de hoogste hoogten zoekt hij, waar de rots door de zee bespoeld wordt en de besneeuwde toppen der bergen boven de wolken uitsteken. Hij vindt Minquilla niet en keert diep teleurgesteld tot den kluizenaar terug. „Gij hebt mij bedrogen”, roept hij. „De vrouw, die ik zoek, is er niet”. „Zij is er niet, omdat zij in uw verbeelding is. Gejaagt een droombeeld na. Gij zijt slechts een mensch, zoek het mogelijke alleen,” en daar de zwerver vermoeid en hongerig is, legt hij zich ter ruste in des kluizenaars woning, neemt de spijs, die hem geboden wordt en belooft dat hij naar zijn stad terug zal gaan en met Donna Sibilla zal trouwen, die groote ooren en puntige ellebogen heeft, omdat het leven nu eenmaal zoo is!

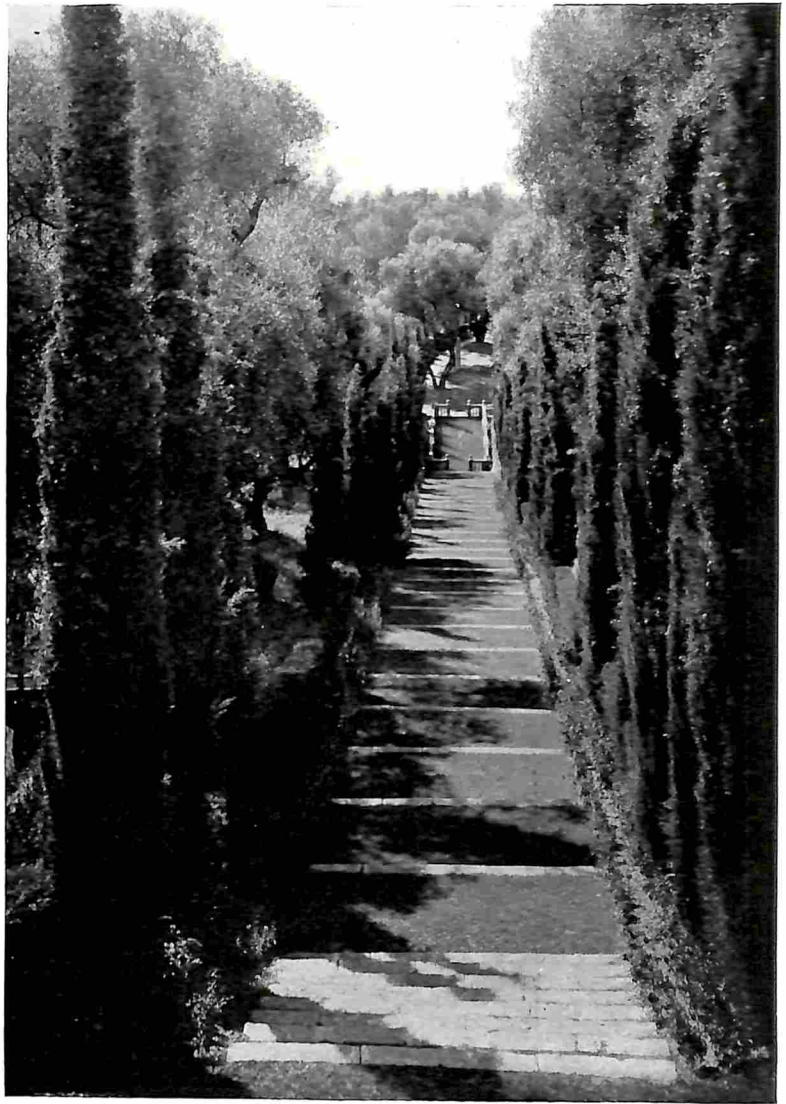
Maar des morgens vroeg, als hij verkwikt en versterkt is, ontvliedt hij de woning, want de betooverde tuinen lokken. Hij wil Minquilla vinden! Moge de wereld hem ook bespotten, hij zal voortgaan, zij 't met vermoeide ledematen en verwonde voeten. Want eens zal hij triompheerend terugkeeren onder de gouden bogen van bloeiende boomen in de groene wuiving van palmen, bij het gezang der fonteinen en de fanfares van den wind! Dan zullen de menschen haar schoon gelaat in

zijn open hart zien. . . . Het is de familie Ladan-Bockairy, die den fantast Bac in de gelegenheid stelde zijn ideaal werkelijkheid te doen worden en hiermede is bewezen dat zulk een romantisch droomer ook een practisch mensch kan zijn. Huis en tuinen zijn door hem ontworpen en ten uitvoer gebracht. Hoog boven Menton, op den weg naar het oude Caravan, ligt deze ideale bezitting, waar de familie Ladan des winters en in de lente vertoeft, waar Ferdinand Bac zelf is neergestreken als de vogel, die zorgvuldig de stootjes voor dit kostbare nest heeft mede aangebracht. Wanneer de breede poort zich voor ons opent, zien wij dadelijk achter de cypressenlaan het vriendelijke huis liggen, met zijn loggia, breede voordeur en groote klok tusschen twee gele pilasters. Die klok moeten wij luiden om binnen te komen, en het kan zijn, dat we onmiddellijk daarna worden toegelaten door den in provençaalsch costuum verschijnenden huisknecht. Witte pofbroek en overhemd, rood fluweelen bolero, bestikt met gouddraad, zwart steekvormig hoofddekseel. Er is ook een andere ingang, de kleine voor de huisgenooten, die iets lager gelegen is aan den voet van een

VILLA „LES COLOMBIERES”. DE NIMFENTEMPEL MET BEELDEN VAN JEAN GOUJON

trap, welke halverwege naar een plateautje voert, waar in een nis twee duiven elkaar het hof maken boven een fonteintje. Het embleem van het huis, dat wij verder in huis en tuin telkens zien aangebracht als versiering. ☼ Inveni Portum, Spes et Fortuna volete, sat me lusisto, ludito nune alias, welks vrije vertaling wil zeggen: Wie eenmaal deze woning tot de zijne gekozen heeft, kan vrij de fortuin aan anderen overlaten, of zich daar niet meer op verlaten. ☼ Deze woorden draagt de muur boven den hoofdingang. De traditie der oude Grieken wordt hiermede weder in het leven geroepen, drempels en muren van inscripties te voorzien, die de gedachten van den bewoner kenbaar maken. En dit huis is vol gedachten. Ieder vertrek heeft zijn eigen karakter, vertelt U iets anders. Daar is de ontvangkamer tevens bibliotheek, sober van toon en huiselijk, met muurschilderingen, voorstellend lichte landschappen uit Spanje, Italië en het Oosten, met haar violetten gordijnen voor de vensters, waardoor het licht warm en bescheiden binnenvloeit en haar vieux-rose-zijden weefsels langs de marmeren pilaren, daaraan grenzend de muzieksalon, waar boven den vleugel in een groot fresco, Apollo zijn lier streelt. Een breed gekleurd boogvenster vangt de zonnestralen om ze warm over den marmeren vloer te doen spelen, tot ze op den middag den drempel bereiken, die naar het „heilighdom der muzen” voert, een half cirkel aan het eind der muziek-salon. Hier zijn boven de rondgaande rustbanken in fresco's de negen muzen uitgebeeld. Een kleine onyxlamp op den schoorsteenmantel in het midden, verspreidt een mystiek licht. In dit heilighdom hoorde ik eens Ferdinand Bac over Venetië lezen, terwijl aan weerszijde der balustrade twee kleine levende muzen hadden post gevat, de kleindochters der familie Ladan-Bockairy. ☼ Een prachtige glazen portiek, overdekt door heerlijk smeedwerk, voert door deze kamer, gewijd aan de kunst, naar den intimen binnenhof, den zoogenaamden tuin van Homerus. Deze is door een hek van de andere tuinen afgesloten. Zij heeft in het midden een bassin met een kleine fontein, waaromheen een loggia gebouwd is, die de Odysseus-sagen op haar muren als fresco's draagt. Het zijn dezelfde teekeningen, die in Bac's geestig boek „Odysseus” voorkomen. ☼ De aan de andere zijde van de ontvangzaal liggende kamer, is de eetzaal — en hier treft onmiddellijk één ding, (men ziet niets anders!) de loggia, die met haar boog het heerlijkste landschap omsluit, dat men denken kan, ver weg, beneden de oneindige blauwe zee, die zich veilig tegen de zacht gebogen arm der Fransche kust vleit, waar de oude stad Menton met haar Romeinsche huizen en torens tegen op klimt. Tusschen twee marmeren pilasters is dit schoone uitzicht gevangen. Vertellen ons de andere kamers van Griekenland en Italië, van de kunst en mythologie der ouden, deze brengt hulde aan de natuur, aan dat, wat aan onze voeten ligt, de werkelijkheid, die alle verbeelding overtreft. En Ferdinand Bac heeft ook in de geheele Les Colombières de bedoeling gehad, hulde te brengen aan deze heerlijke plek gronds. Met het uitzicht op de Fransche en Italiaansche kusten heeft hij gemeend een geheel te moeten scheppen, dat het wezen in zich draagt van delanden, die door de Middellandsche zee bespoeld worden. Hij heeft een stijl geschapen, die een vermening is van oud Grieksch, Toskaansch, Italiaansch, Spaansch en Moorsch. Zoo herinnert een vertrek op de hall uitkomend aan Venetië. Het carnaval de Venise uit de achttiende eeuw wordt hier in al haar vreugdevolle luchthartigheid in fresco's uitgebeeld. Hooge roode Venetiaansche zetels staan tegen den wand. Kleine boogvensters werpen het buitenlicht in bundels naar binnen. Boven, op de eerste verdieping, zijn de Violette, de Grieksche, de Spaansche kamer met haar Moorsch bad, de kamer met de wijngaardranken, de blauwe en de groene Moorsche kamers. Alle vertrekken hebben passende fresco's, composities van

DE VILLA „LES COLOMBIERES”. CYPRESSENLAAN NAAR HET SPAANSCH BASSIN GEZIEN VAN DE ROODE BRUG

landschappen, alleen de blauwe Moorsche kamer, draagt bloemen en vogelmotieven op haar grijze muren, daaronder glanst het effen vlak van diep blauwe tegels. Met de onyxnachtlampjes in hun nissen is deze fantastische kamer als een Oostersche nacht, waarin de sterren fonkelen in het fluweelen blauw. ☼ „Stil”, zegt Ferdinand Bac. „Zij sluimert... Wie? Nourha'mal. Dit is de kamer van Nourhamal of van een ander. Wat doet het er toe. Hoor! een stem zingt onder het venster.

VILLA „LES COLOMBIERES”. INGANG VAN HET WOONHUIS

Lang is de nacht.
Gesloten zijn haar oogen
Gaaf in vrede „Viertos alados!”

„Komt nu mede”, heeft Ferdinand Bac gezegd dien dag, toen hij ons van zijn herinneringen in Venetië vertelde, „en luistert naar een oud man onder een nog ouderen boom”. Wij zijn hem gevolgd naar de plek, waar deze reus stond, een breede zich wringende en kronkelende stam, een Broodboom die veel op een Olijfboom gelijk, doch een donkerder en zwaarder loover draagt. Hij staat op een heuvel en heeft een plateau aan zijn voet, waar een breede rondgaande steenen bank tot rusten uitlokt. Toen de tuinen van Les Colombières nog in eersten aanleg waren, ontwaardde Bac den duizendjarige, half bedekt door lianen en woekerplanten aan de overzijde van een diepe geul, welke de bergweg daar vormde. De boom behoorde bij de bezitting, maar was door deze geul gescheiden van de andere boomen en de oude sage van een nimf die een boom vereerde, kwam hem in de gedachte. „Jupiter, geroerd door de vereering der nimf, die den boom haar diepste geheimen openbaarde, maakte hem heilig”. Dezelfde nimf fluisterde Ferdinand Bac nu toe: „Deze boom is het eveneens waard, maak den grond aan zijn voet schoon, werp een brug over de geul, leg een colonnade aan naar deze plek, opdat de jongemaagden onder de bogen der klimrozen doorgaande, hem hulde zullen brengen. Zoo ontstond de schoone opgang naar den Broodboom en werd hij een der koningen van Les Colombières. Aan de andere zijde van deze Majesteit daalt een trappenweg omlaag, die geflankeerd wordt door tien groote oud Italiaansche olie-potten, de beroemde „jarres” die vroeger in dezen omtrek, voor alin het oude Antibes gebakken werden en waarin de kostbare olijfolie werd be-
waard. Het is een traditie in deze landen de Olijf- en Broodboomen te sparen. Zij mogen niet omgehakt worden, zelfs niet door de eigenaars van een landgoed, maar zonder deze traditie zouden de oude boomen hier toch wel gespaard zijn gebleven, hoewel dit soms groote moeilijkheden opleverde. Zoo bij de „Driesprong”, waar drie wegen en drie trappen elkaar kruisen. De eene trap is langer dan de twee andere. Een architectonisch drama! zegt Ferdinand Bac, maar het is geschied om de Olijfboomen te sparen. Op dit plateautje rijst een klein beeld op kolom. De gevleugelde Amor, die een kapel de vleugels uittrekt. „La liberté disciplinée” is dit beeld genaamd. Luisteren wij weder naar onzen geleider, dan zegt hij „Ontmoeten wij schepselen op den kruisweg van ons leven niet dikwijls zulke wezens die, al zijn zij de liefde zelf, ons de vleugels uittrekken en ons onze inspiratie ontnemen?” — Maar hooger stijgend langs een zijpad, beschaduwde door het zacht olijfgroen, ontrolt zich opeens een landschap uit „les jardins enchantés” voor onze oogen. De Amor op den kruisweg van het leven schijnt den vlinder Bac werkelijk nog niet de vleugels ontrukte te hebben! Over een gapende steengroeve, wond, die de ingenieurs indertijd deze rots hebben moeten toebrengen om hun steenen muur voor de „Moyen Corniche” te bouwen, is een hoog opgaande trappenbrug geslagen, van een heerlijk Venetiaansch rood. In het midden draagt de brug een kleine kapel met heiligenbeeldje. Het prachtige rood doet wonderlijk mooi tegen den achtergrond van grijs en blauwe rots, terwijl de donkere, bijna

VILLA „LES COLOMBIÈRES”. PERGOLA VOEREND NAAR DEN OUDEN BROODBOOM

zwarte cypressen als statige wachters de plechtigheid van dit oord verhoogen. Op het plateau der brug zien we in de tuinen omlaag, dalend van de brug af, een statige cypressenlaan, die met haar breede groene trappen naar een blinkende waterspiegel voert, het Spaansche bad. Behalve de oude cypressen, die de fantastische roode brug omgeven, zijn deze boomen allen niet ouder dan vijf jaar en dus nog niet hooger dan drie of vier meter. Eenige tientallen jaren verder zullen zij prachtige hoge zuilen zijn, die Les Colombières een echt Zuid-Europeesch aanzijn zullen geven en een herinnering aan de villa d'Este te Rome in het leven zullen roepen. Ferdinand Bac heeft zoo juist gezien, hoe de donkere torens der cypressen de decoratie zijn van het Italiaansch landschap. Waarom verbant ge hen naar de kerkhoven? roept hij uit. Zij behooren bij ons landschap, en bij onze lichte huizen, zij zijn veel meer ons wezen dan de overgeplante palmboomen! De wegen, die van de roode brug af naar boven gaan, voeren ons in een natuur, die al grootscher en grootscher wordt, zoodat de menschelijke leiding hier schijnt op te houden. Toch tieren hier de bloemen welig, als anemonen in ontelbare kleuren en fluweel donkere of lichter getinte violieren. Sierlijke citroenboomen dekken met hun zwaarbeladen trossen de berghelling, die steil naar de diepte voert. Tusschen hun

groen loover en gouden vruchten zien wij den zeespiegel in zijn intens diep blauw. Aan de andere zijde rijzen de grijze rotsen, waarvan Bac er eengedoopt heeft als „de rots van Orpheus”. Een klein altaar op een rotsteen duidt dien naam aan. Tegen de rots zelve is een bas relief, voorstellend Hebé, die Orpheus nectar schenkt op den weg naar den Hades — dan zijn wij dicht bij een kleine rustieke woning, die Bac het tuinmanshuis noemt en waarvan hij ons vertelt, hoe een

beroemde en gevierde vrouw die hier langs kwam een hevig verlangen kreeg daarin te wonen, ver van de wereld en tevreden met zich zelf alleen. Hij ontraadde het haar en stelde als voorbeeld, hoe ook hij in een romantische stemming eens een maannacht wilde doorbrengen op een zoden bank in een prachtigen tuin. Na twee uren daar te hebben gezeten, kreeg hij zulk een verlangen naar zijn gewone banale sponde in zijn hotel, dat hij den hemel dankte, toen hij die weder zag! Zoo zou in dit eenvoudige, eenzame huisje, de gevierde vrouw ook alles ontberen, zij zou, na er een nacht in te hebben doorgebracht, de poezie van het alleen zijn, tevergeefs zoeken. En daar er ook niemand in scheen te wonen, vroeg de dame, waarom hij dat huisje daar dan geplaatst had. — „Pour le seul plaisir de vos yeux, belle visiteuse!” Inderdaad is dit kleine huis een rustpunt voor het oog en de rustieke trap, die eromheen leidt naar het hoogste rotspunt, bereidt ons weder een verrassing. Weder rijzen er statige cypressen rondom een steenen plateau. Zij vormen zich tot een laantje voerend naar het altaar van Niké. Niké de godin der overwinning. Dit prachtige Grieksche beeldje, met het dunne fladderende kleed, de even uitgespreide vleugels, den geheven voet als ging het ten levensdans, is in een nis gevat, die aan weerszijden omsloten wordt door een marmeren balustrade. Donkere cypressen vormen den achtergrond. Twee treden voeren erheen. Is het te verwonderen, dat Ferdinand Bac aan haar iederen morgen zijn hulde brengt en hij in haar nabijheid het kleine mausoleum plaatste, waar hij wenscht, dat eens zijn asch

zal rusten? — Keeren wij ons met het gelaat naar de zee, dan ontwaren wij op het uitstekende rotsplateau een klein gebouwtje met warm gekleurd glas. Dat is het mausoleum. ☼ Wanneer Ferdinand Bac zijn bezoekers tot dit punt heeft gebracht, laat hij hen hier meestal aan zich zelven over. Ieder daalt langs een zelf gevonden pad naar beneden, niet echter zonder van dit hoogste punt af het heerlijke panorama te hebben aanschouwd, dat zich nu voor zijn voeten ontrolt. De grillige kust der Cote d'azur met de plaatsen Menton, Cape Martin, Rocque Brune, Monte Carlo en aan de andere zijde Italië tot Bordighera toe, strekt zich in die benedenwereld uit. Links verheffen zich de machtige Alpen, die haar besneeuwde toppen boven de grijze rotswereld opsteken. ☼ Het zou kunnen zijn, dat ik, over deze wonderlijk schoone tuinen van Les Colombières schrijvend, den indruk gewekt heb, als bestonden zij slechts uit beelden, bas reliëfs, tempeltjes en altaren. Laat ik dadelijk zeggen, dat Les Colombières geen bloemhof is als bv. de onovertroffen „Hanbury garden” bij La Martola, of een prachtverzameling van exotische planten als de cactustuin van Monaco. Neen, daar gelijkt Les Colombières niet op en in zekeren zin kan zij daar zelfs niet mede wedijveren, maar zij is iets anders. Zij is het verwezenlijkt ideaal van een dichter en schilder. De omgeving van een huis, die den bewoner telkens de innerlijke schoonheid van het leven openbaart, hem, als hij een dichter schilder of musicus is, met zijn stille lanen, rustige gazons, gouden pergolas en heerlijke vergezichten voortdurend tot inspiratie moet zijn. Het zijn juist deze rustpunten, die marmeren banken bij den grooten Broodboom, de nymphetempel met zijn beelden van Goujon, dicht bij de roode brug, het casino de Palladio met zijn dansenden Faun de mysterieuze evenals de brug rood gekleurde latwerkdeuren, die soms een gazon, of een bassin afsluiten, deuren, die Ferdinand Bac in navolging van de deuren in het Escuriaal bekroonde met gouden vlammen, het zijn juist al deze kleine monumenten, die de Colombières een geheel bijzonder karakter geven, langs de geheele Côte d'azur niet weder te vinden, omdat zij de verwezenlijking van de droom eens dichters zijn en wellicht daarom het best door dichterlijke zielen begrepen zullen worden, in hun grootsche breeden aanleg en verheven strenge rust.

M. C. VAN ZEGGELEN

Legenden uit het Schwarzwald

LEGENDE VAN DE ROODE MURG

LANG, lang geleden, toen de vriendelijke dorpen in het bekoorlijke Murgdal niet meer dan kleine gehuchten waren, werd de geheele landstreek menigmaal onveilig gemaakt door horden woeste roovers, bloeddorstige ruwe heidenen, voor wie niets veilig was. Moordend en brandend trokken zij het land door. Van verre reeds waren zij te herkennen aan hun fladderende roode mantels, die hun dan ook den naam van „Roodmantels” bezorgd hadden. Hun meest gevreesde wapen was hun mes, waarmee zij met ontzettende zekerheid op grooten afstand doodelijke wonden toebrachten. Het ergste was, dat zij deze messen aan lange kettingen bevestigd droegen, zoodat zij ze steeds weer naar zich toe konden halen en zodoende nooit ongewapend waren. Bovendien hadden zij geweren, waarvan elk schot doel trof. Zij spraken een taal, die geen sterveling verstond, uitgezonderd de waard uit de herberg te Baiersbronn, die „Latijn” kende. ☼ Soms gebeurde het, dat kleine scharen van deze gevreesde roovers, troepjes van een man of tien, als een wervelwind uit het gebergte het dal ingestormd kwamen, plunderden en moordden, wat zij konden en even snel en onverwacht weer verdwenen in de dichte wouden. Meestal kozen zij den Zondag voor zulk een plundertocht, dan toch waren de meeste bewoners naar de kerk en ongewa-

VILLA „LES COLOMBIERES”. GEZICHT UIT DE EET-
ZAAL OP DE OUDE STAD MENTON

pend. ☼ Geen wonder dus, dat geen der bewoners van het Murgdal zich veilig achtte, dat geen man zich zonder wapen het bosch in waagde. Wachten werden op de torens geplaatst, om alarm te blazen en de noodklokken te luiden, zoodra zij in de verte de Roodmantels ontwaarden. ☼ Zoo gebeurde het op een keer, ook weer een Zondag, dat de klokken hun waarschuwend stem lieten hooren: groote troepen Roodmantels waren in aantocht en naderden in angstaanjagende snelheid, een bende van stellig

VILLA „LES COLOMBIERES”. HET ALTAAR VAN NIKÉ

wel drie à vier honderd man. Vol moed togen de Murgtalers den vijand tegemoet, vast besloten de overwinning te behalen. De roovers werden omsingeld, een felle strijd ontbrandde. Doch ziet, een wonder! Geen man viel, noch bij den vijand, noch bij de Murgtalers. Beide partijen bleken onkwetsbaar te zijn. Als broodkruimels vielen de kogels langs hen neer. Toen kwam een van allen op de gedachte raad te gaan vragen bij een oud, gebocheld boertje, dat wijs was en ervaren. „Laat mij eerst eens een keer alleen schieten, dan kunt ge er met u allen op los gaan”. Zoo zeggend haalde hij een zilveren kogel tevoorschijn die de rooverhoofdman juist op hem gemikt had. Hij gaf vuur, en ziet, daar lag een vijand in zijn bloed. Pief, paf, een ware kogelregen viel nu op de Roodmantels neer, die, nu de betoovering verbroken was, de een na den ander het leven verloren. Ten slotte stond niemand van hen meer overeind behalve hun aanvoerder, Schlotki. Op hem stuitten alle kogels af en zelfs toen de verwoede Murgtalers met mestvorken en bijlen op hem los sloegen, bleef hij ongedeerd. Eindelijk slaagden zij erin hem levend gevangen te nemen en aan handen en voeten te binden. Niet wetend, wat nu met hem aan te vangen, gooide men hem in de rivier en groote rotsblokken werden boven op hem geworpen. Niets mocht baten, hij scheen niet te kunnen sterven, maar lag kreunend en brullend van pijn drie dagen en drie nachten in het water. Tevergeefs bood hij groote schatten aan als losprijs, doch de Murgtalers lieten hem niet vrij. Eindelijk kon hij zijn kwellingen niet langer verdragen en openbaarde nu zelf het geheim van zijn onkwetsbaarheid. — „In de muis van mijn linkerhand, bij mijn duim, zijn drie gewijde hosties met het vleesch vergroeid. Snijd ge die eruit, dan is de betoovering verbroken en kan ik sterven”. En inderdaad, toen men gedaan had, zooals hij had aangegeven en de hosties tevoorschijnkwamen, begon de wond zoo hevig te bloeden, dat hij stierf. Zoo werd het Murgdal van de Roodmantels en hun aanvoerder Schlotki bevrijd. Drie dagen lang bleef het water bloedrood gekleurd en heeft nadien zijn rossigen tint behouden en in dien tijd ook heeft de rivier zijn naam de „Roode Murg” gekregen.

Naverteld door C. DE LEEUW—SCHÖNBERG

ALFONSO II HERTOG VAN FERRARA

*Uit het Poolsch van
KAZIMIERZ CHLEDOWSKY*

I

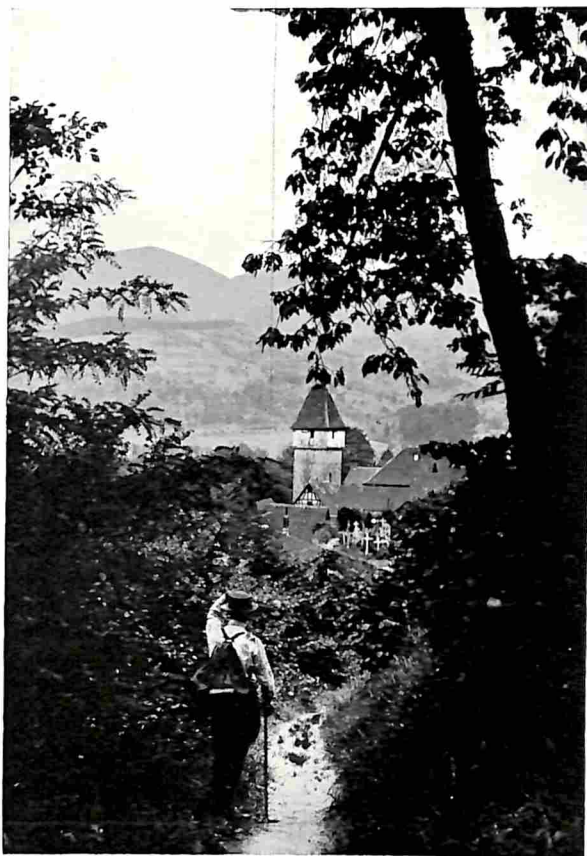
ALFONSO was een buitengewoon man: begaafd, van buitengewone lichaamskracht, helder van geest, dapper en energiek, stelde hij in al het gebeuren van zijn tijd belang en wilde hij van alles op de hoogte blijven. Voor dezen Hercules was Ferrara te eng. Vaak trok hij bij hevig onweer onder een stortregen de stad uit, alsof hij den strijd tegen de losgebroken elementen wilde aanbinden. Men berichtte, dat op een van die tochten het bovengedeelte van zijn rijtuig afwoei en in de Po terecht kwam. Hij was een voortreffelijk ruiter en mende zoowel een zes- als een vierspan op voorbeeldige wijze. Zulk een man was natuurlijk ook een hartstochtelijk jager. In dit opzicht ging hij zich zoo te buiten, dat hij alleen voor zichzelf en voor zijn jachtgenooten het jachtrecht voorbehield, wat de hevige verontwaardiging der bevolking opwekte en dat niet het minst door de gestrengheid, waarmede hij overtredingen strafte. Hij liet bijvoorbeeld zes mensen ophangen, omdat zij eenig wild gestrikt hadden. Als het geen jachtijd was, organiseerde hij tooneelvoorstellingen, tournooen, bals, concerten en banketten. In den carnavalstijd nam hij de leiding der feesten. Wanneer er noch te jagen noch feest te vieren viel, sloot hij zich in zijn werkkamer op om in navolging der Medici zich bezig te houden met chemische proefnemingen, o.a. met het zoeken naar vergiftige geneesmiddelen. Maar zijn rusteloze geest dreef hem ook naar het gebied der werktuig- en bouwkunde. Hij liet vermaarde

alchimisten, ingenieurs en industrieelen naar Ferrara komen, richtte werkplaatsen op voor verschillende takken van nijverheid, stichtte een tapijtweverij en een fabriek voor het bereiden van corduaan en was zelfs de uitvinder van een soort porcelein, dat hij in zijn majolica-fabriek liet vervaardigen. Dit alles deed hem echter de regeeringszaken niet uit het oog verliezen. In dit opzicht ontplooipte zijn organisatorisch talent zich bijzonder, o.a. door het instellen van een voortreffelijk ingerichten geheimen dienst, die hem de meest betrouwbare inlichtingen verstrekke over alles, wat aan de naburige hoven gebeurde. Zijne gezanten en agenten zonden aan zijn kanselarij en ook wel rechtstreeks aan hem zelf rapporten, die men „Avvisi e Notizie” noemde, welke zoo belangrijk zijn, dat ze het voornaamste gedeelte vormen van het thans nog bestaande diplomatiek archief der d'Este's. Francesco III, de voorlaatste hertog van Modena, waar dit archief bewaard wordt, noemde dezen voor de historici zoo waardevollen schat: „la gemma piu preziosa della Serenissima sua Casa”. Het bevat ook een omvangrijke correspondentie met Polen van 't jaar 1514, tijdens de regeering van Sigismund I, tot het jaar 1781, o.a. met Bona Sforza en met leden van verscheidene koninklijke en voorname families als Radziwill, Zborowski,

Lubomirski en Kmit. Alfonso was ten opzichte der fraaie letteren en der beeldende kunsten de traditie zijner familie getrouw. Een zijner eerste daden na zijn troonsbestijging bestond daarin, dat hij de reeds zeer kostbare bibliotheek der d'Este's belangrijk vergrootte. Tevens richtte hij een groote drukkerij op, waarvoor hij den beroemden drukker Giolito uit Venetië liet komen; deze onderneming bleek echter geen levensvatbaarheid te hebben en moest daarom opgegeven worden. De oude universiteit genoot natuurlijk zijn aandacht en steun. Letterkundigen als Patriccio, Guarini, Montecatini, Salvati, Borghesi genoten zijn hooge bescherming: hij stelde ze aan tot hoogleeraar of vertrouwde ze diplomatieke zendingen toe. Tijdens zijn regeering werd niet alleen de Italiaansche literatuur, maar ook die der geheele beschaaftde wereld verrijkt met dichtwerken als „Gerusalemme” en met tooneelstukken als „Aminta”, „Pastor fido” e.a. Alfonso was een zeer goed redenaar en liet zich geen gelegenheid ontgaan zijn oratorische talenten te ontplooiën; hij sprak behalve Italiaansch ook Fransch, Latijn, Spaansch en Duitsch. Hij geleek in vele opzichten, vooral wat zijn slechte eigenschappen betreft, op Borso.

Evenals deze was hij buitengewoon trotsch en laatzinnig en geneigd tot pochen op zijn groot verstand, op zijn dapperheid en niet minder op de voortreffelijkheid van zijn geslacht. Maar wat hem het meest ontsierde, waren zijn wraakzucht en zijn neiging tot vendetta. Als illustratie daarvan kan het volgende dienen. Toen hij zijn reis naar Hongarije zou maken, wenschte hij, dat Pier Gentile Varano hem zou vergezellen; deze voelde hiervoor echter niets en bedankte onder voorwendsel, dat het hem finantieel niet gelegen kwam. Alfonso, die zich hierover ergerde, liet, althans voorloopig, zijn misnoegen aan zijn vazal beduidende reden in de gevangenis werpen. Hij vertoonde veiligheidshalve, nooit anders dan onder geleide van een gewapende garde, bestaande uit vijftig Zwitsers en Duitschers, hoofd der cavaleristen stonden graaf Ercole Bevilacqua en graaf Eneas Montecuccoli. Hij hechtte groote beteekenis aan een goede verstandhouding met den keizer en de aartsbisschoppen; om hen te behagen zond hij ieder jaar naar Weenen zeldzame kruiden of vruchten, gemarineerde visch of mortadelle en salami.

(Wordt vervolgd)

MURGTAL